

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษากระบวนการผลิตและแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ “เส้นทางสุขภาพ” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) โดยใช้การสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิเคราะห์เนื้อหา กลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโทรทัศน์ เพื่อศึกษาถึงกระบวนการผลิตและรูปแบบรายการ “เส้นทางสุขภาพ” ซึ่งผู้วิจัยแบ่งวิธีการดำเนินการออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. กรณศึกษา
2. แหล่งข้อมูล
3. วิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล
4. เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

กรณศึกษา

กระบวนการผลิตและแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ “เส้นทางสุขภาพ” ทาง Dr.TV ซึ่งเป็นรายการที่รวบรวมเรื่องราวการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกหรือการแพทย์แบบผสมผสาน ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของประชาชน และยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางของการร่วมส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพ

แหล่งข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และแหล่งข้อมูลเอกสารประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

แหล่งข้อมูลบุคคล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโทรทัศน์ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่เคยรับชมรายการเส้นทางสุขภาพ จำนวน 18 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 ผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มที่ 1

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล
1	แววตา เย็นวัฒนา
2	วัลลภ เขียวผึ่ง
3	ภาณุมาศ ชำห้าน
4	อาทิตย์ ปรางจันทร์
5	อังคณา จิระมะกร
6	รัชนก สุจินทร์

ตาราง 3 ผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มที่ 2

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล
1	สุนันทา บำรุงสวน
2	วิโรจน์ ไชยมาก
3	เรวัตตะ ชาติ
4	นพพร ศรีราเพ็ญ
5	เนติมา มาหมั่น
6	ตำรวจ สมสงวน

ตาราง 4 ผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มที่ 3

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล
1	ต่อพงษ์ พจนานนท์
2	ธนกฤต สิ้นธุวรการ
3	ยอดชาย สวัสดิ์ศรี
4	ประภาศรี เหมพฤกษ์
5	ลัดดา ชบาแดง
6	อรรถพงษ์ เบิกประโคน

2. กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการผลิตรายการเส้นทางสุขภาพที่เกี่ยวข้องโดยตรง จำนวน 5 คน ดังตารางที่ 5

ตาราง 5 กลุ่มผู้ผลิตรายการ “เส้นทางสุขภาพ”

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่งปัจจุบัน
1	นุชริน กลิ่นละออ	ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี
2	วุฒินัน จันทร์มา	หัวหน้ากลุ่มผู้สร้างสรรค์รายการ
3	ณัฐนิชชา ภมรไมตรี	สร้างสรรค์รายการเส้นทางสุขภาพ
4	เอเชียว วนาพรหม	ช่างภาพและตัดต่อรายการ
5	สุริย์ วัชรพิชิตชัย	หัวหน้าแผนกส่งเสริมและตรวจสอบรายการโทรทัศน์

3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพสื่อโทรทัศน์

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญด้านรายการโทรทัศน์เกินกว่า 10 ปีขึ้นไป และเป็นผู้ที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ จำนวน 3 คน ดังตารางที่ 6

ตาราง 6 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพสื่อโทรทัศน์

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่งปัจจุบัน
1	ทองทศ มหามนตรี	ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 7
2	ธัญญลักษณ์ ปรางจันทร์	นักสื่อสารมวลชนชำนาญการ
3	ทรงวุฒิ สุวรรณวงษ์	ประกอบอาชีพอิสระด้านการเขียนบทและถ่ายภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แหล่งข้อมูลเอกสาร

แหล่งข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย บทรายการเส้นทางสุขภาพ ผังการออกอากาศรายการ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูลบุคคลและแหล่งข้อมูลเอกสาร จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม นำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การสังเกต

ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) กลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ในฐานะผู้สังเกตการณ์ เพื่อบันทึกสภาพแวดล้อมการทำงาน ลักษณะการทำงานในแต่ละตำแหน่ง พฤติกรรมการทำงานขั้นเตรียมการผลิตรายการ ทั้งการประชุมทีมงาน การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ประสานงาน ระหว่างการผลิตรายการ สังเกตพฤติกรรมการแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า หลังการผลิตรายการสังเกตการณ์ การติดต่อ การเผยแพร่ออกอากาศ เพื่อเป็นแนวทางในการเจาะลึกข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลยังไม่ได้ให้รายละเอียดที่ลึกซึ้ง

สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) หรือการสังเกตภาคสนาม (Field Observation) ด้านผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโทรทัศน์ และผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ โดยผู้ศึกษาวิจัยได้สร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ลึกซึ้งยอมรับ สังเกตพฤติกรรมความสนใจในการรับชมรายการซักถามหรือสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเอื้อต่อการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและแนวทางการพัฒนารูปแบบรายการ แสดงถึงความสนใจและยอมรับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในทุกประเด็น โดยผู้ศึกษาวิจัย ใช้เครื่องมือประกอบการสังเกต คือ แบบบันทึกการสังเกต ซึ่งแสดงรายละเอียด ชื่อรายงานการวิจัย ชื่อผู้สังเกต ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่สังเกต

การสัมภาษณ์

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างปานกลาง (Semi-structural Interview) โดยผู้วิจัยจะมีประเด็นคำถามเฉพาะที่ต้องการคำตอบไว้จำนวนหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ มีอิสระในการให้ข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโทรทัศน์ ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Close-ended Question) โดยมีรายละเอียดคำถาม ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตาราง 7 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์

เครื่องมือ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ประเด็นคำถาม
การสัมภาษณ์	กลุ่มผู้ผลิตรายการ “เส้นทางสุขภาพ”	1. กระบวนการผลิตรายการเส้นทางสุขภาพในปัจจุบัน 2. ปัจจัยภายนอก/ภายใน ที่มีผลต่อด้านบวกและลบต่อกระบวนการผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ 3. ความน่าสนใจและดึงดูดผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ 4. การพัฒนากระบวนการผลิตรายการเส้นทางสุขภาพที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น 5. รายการเส้นทางสุขภาพที่สรรค์สร้าง หรือส่งผลเชิงบวกต่อชุมชนจังหวัดจันทบุรี
	กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพสื่อโทรทัศน์	1. กระบวนการผลิตรายการเพื่อสุขภาพทางโทรทัศน์ 2. รูปแบบรายการเพื่อสุขภาพทางโทรทัศน์ที่ตอบโจทย์ต่อผู้ชมควร 3. คุณภาพของรายการเพื่อสุขภาพทางโทรทัศน์ 4. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนารายการ “เส้นทางสุขภาพ”

การสนทนากลุ่ม

กลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบรายการ “เส้นทางสุขภาพ” โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ซึ่งเลือกมาจากผู้ที่รับชมรายการเส้นทางสุขภาพในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี

ตาราง 8 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสนทนากลุ่ม

เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	ประเด็นการสนทนากลุ่ม
การสนทนากลุ่ม	กลุ่มผู้ชมรายการ “เส้นทางสุขภาพ”	1. รายการเส้นทางสุขภาพมีความน่าสนใจ 2. ความยาวของรายการเส้นทางสุขภาพที่มีความเหมาะสม 3. เนื้อหารายการให้ความรู้เพียงพอ 4. ผู้ดำเนินรายการมีการนำเสนอดี 5. ภาพและเสียงประกอบรายการมีความเหมาะสม 6. รายการเพื่อสุขภาพทางโทรทัศน์ที่เหมาะสม

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

การลงพื้นที่ของผู้วิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพตัวผู้วิจัยเองถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บข้อมูลสังเกตกระทำทางของผู้ให้ข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ และหลังสัมภาษณ์ต้องวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้เที่ยงตรงไม่บิดเบือนไปจากความจริง ซึ่งในที่นี้ตัวผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมทางด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับรายการเส้นทางสุขภาพ ตลอดจนค้นคว้าจากเอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการเพื่อสุขภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอยู่ในบทบาทของนักวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกของผู้ให้สัมภาษณ์

แบบบันทึกข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกข้อมูลสำหรับบันทึกข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ โทรทัศน์ เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไป

อุปกรณ์บันทึกเสียง

ผู้วิจัยใช้อุปกรณ์บันทึกเสียง ระหว่างการสนทนากลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ และสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ โทรทัศน์

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

โดยคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูล และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง และสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล รวมทั้งผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) ซึ่งงานวิจัยนี้จะใช้การตรวจสอบข้อมูล 2 วิธี ดังนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation)

การนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกทั้งจากกลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโทรทัศน์ มาตรวจสอบความแน่นอนของคำพูดในเรื่องเดียวกัน เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)

การเปรียบเทียบและตรวจสอบ (Cross-check) ความแน่นอนของข้อมูล (Consistency) โดยนำข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ (Data Sources) มาเปรียบเทียบ กลุ่มผู้ชมรายการเส้นทางสุขภาพ กลุ่มผู้ผลิตรายการเส้นทางสุขภาพ และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อโทรทัศน์